

Jičín před Valdštejnem

Před vstupem Albrechta z Valdštejna na jičínskou scénu bylo toto sídlo málo významným poddanským městečkem. Jeho kvalitou, kterou sdílelo s většinou českých měst, však bylo prostorné náměstí, na jehož jižní straně se od druhé poloviny 16. století začal formovat zárodek zámku.

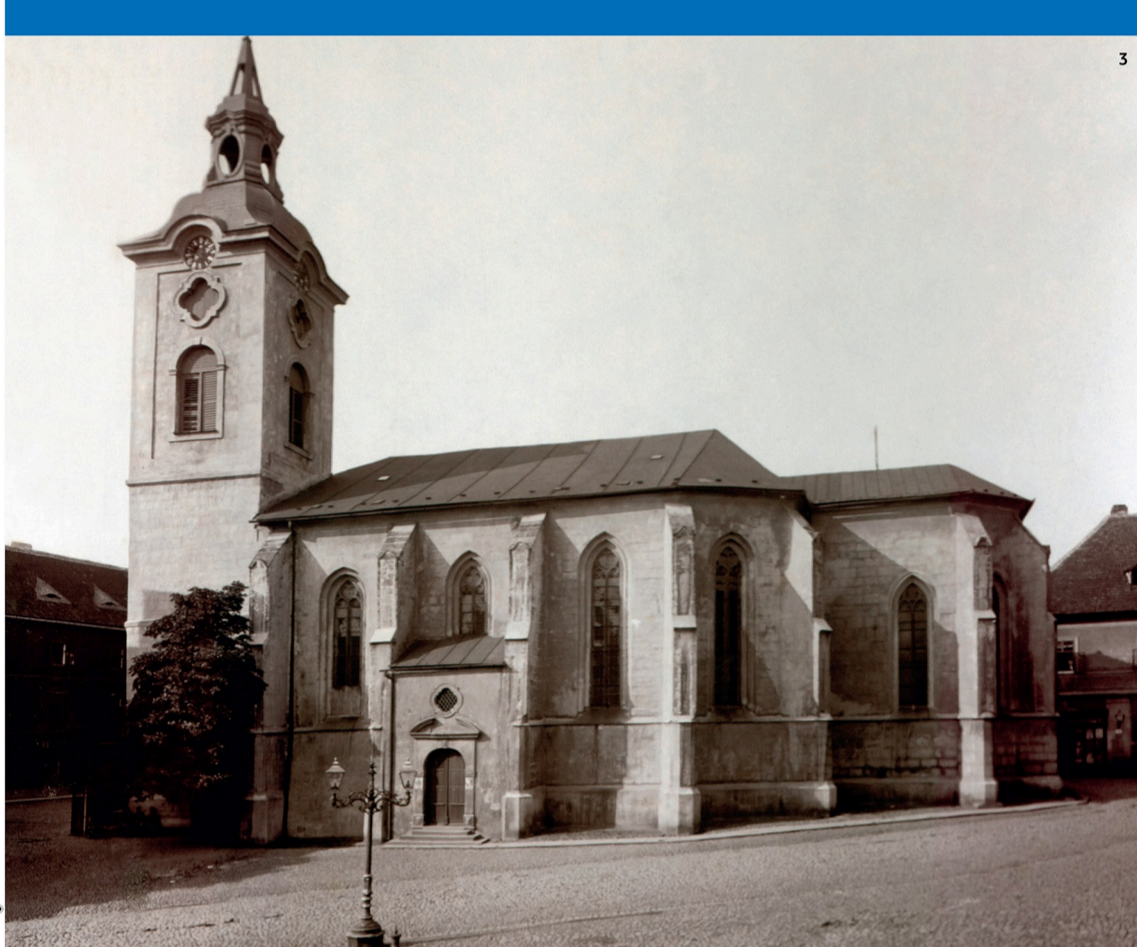
Panské sídlo bylo původně mimo město, v lokalitě zvané Hrádek, a „přitáhlo“ k sobě i farní kostel sv. Jakuba (dnes sv. Ignáce), který se ocitnul rovněž stranou středu města. Později se panské sídlo přesunulo přímo na náměstí, kde jej z měšťanského domu upravili nejprve Trčkové z Lípy a pak náročně přestavěli poslední majitelé města před Valdštejnem, Smiřičtí ze Smiřic. Trčkovskou přestavbu, zahájenou po požáru města v roce 1572, prováděl jménem neznámý mistr, který v letech 1568–1578 stavěl Valdickou bránu – pýchu renesančního Jičína. Byl to poměrně rozlehlý dům, v kterém se mimo jiné nalézala soustružnická dílna pro zpracovávání drahých kamenů nalézáných v okolí města.

Velká smiřická přestavba panského domu proběhla v letech 1612–1618 za Albrechta Jana. Tehdy bylo vybudováno podloubí, v nároží osazen dosud dochovaný arkýř (proti domu čp. 2) a vyzdvížena i další věžička, která se po Valdštejnově přestavbě dostala do středu průčelí; zde zřejmě byla kaple. Bohatě tvarované štíty zdobily kovaně lilie a interiéry byly malovány mistrem Bartolomějem Achzehemem z Prahy, který bude v roce 1625 shodou okolností pracovat i na Valdštejnském paláci v Praze. Stavitelem byl snad Domenico de Bossi, jenž ve stejnou dobu pro Smiřické přestavoval zámek v Náchodě. Paláci dávaly vysoký standard portály a krby, které byly dekorovány bohatě modelovanými rozvilinami.

Dne 1. dubna 1620 zámek zničil výbuch, který měl epicentrum v zadní, jižní straně. Do náměstí otočená část byla poškozena méně, a kromě nárožního arkýře a dvou-ramenného schodiště tak v zámku zůstaly mnohé pokoje ušetřeny, včetně jednoho, ze kterého pochází krásný krb, dnes druhotně osazený v Porotním sále. Nádvoří obklopovaly arkády, jejichž znakem byl nepravidelný běh, reagující na široký průjezd z náměstí. Jelikož průčelí nebylo zničeno, zachoval jej i Albrecht z Valdštejna a dodnes jsou z něho kromě pravého arkýře dochovaná i sdružená okna v prvním patře.

- 1/ Jeremias Gath, výbuch jičínského zámku v roce 1620 (fiktivní vyobrazení). [Dorothy Alexander, The German Single-Leaf Woodcut 1600–1700 I: A–N, New York 1977, s. 195]
- 2/ Jičín, rekonstrukce města v době kolem roku 1620. [kresba PU]
 - 1 kostel sv. Jakuba
 - 2 zámek
 - 3 kostel sv. Jana Křtitele na Koštofranku
 - 4 Hrádek
 - 5 Valdická brána
 - 6 Velišská brána
 - 7 Fortna
 - 8 Holínská brána.
- 3/ Jičín, kostel sv. Ignáce (pův. sv. Jakuba), pohled od jihu. [foto A. Brožek, 1911. RMaG Jičín, 3238]
- 4/ Jičín, Valdická brána na plánu Josefa Opalzera, 1838. [Stavební úřad MěÚ Jičín]
- 5/ Jičín, zámek Smiřických s okolím, rekonstrukce areálu k roku 1621. [kresba PU]
 - I-II a IX-X palác Smiřických (čárkované hranice mezi původně dvěma domy na místě paláce)
 - III-VIII domy vykoupené pro stavbu Valdštejnského paláce
 - jk kostel sv. Jana Křtitele na Koštofranku
- 6/ Jičín, zámek Smiřických, rekonstrukce průčelí. [kresba PU]
- 7/ Jičín, zámek, krb z 2. patra paláce Smiřických, před rokem 1620. Dnes osazen v Porotním sále [foto TR]
- 8/ Hrad Veliš u Jičína. Pohled od východu v 1. polovině 17. století. [RMaG v Jičíně, inv. č. U 310 a přírůstkové č. 277/61, foto TR]

Výstavnost zámku však kontrastovala se zbytkem města. Většina domů byla polodřevěná a neměla více jak jednu světnici. Výjimku tvořilo několik domů na jižní straně, naproti zámku, kde bydleli nejbohatší měšťané. Na veduté z roku 1686 lze na domu čp. 2 rozeznat renesanční obloučkový štít, jaké měly například domy v Novém Městě nad Metují.

Chloubou města byl ovšem farní kostel, pozoruhodná architektura z doby kolem roku 1400, s vysokou stanovou střechou, podobnou těm, jaké mají chrám sv. Barbory v Kutné Hoře a chrám sv. Mikuláše v Lounech.

Výjimečným dílem byl nepochybně i hrad Veliš, jeden z největších a nejlépe opevněných hradů v regionu, jehož rozečkaná silueta dominovala horizontu jičínské kotliny. Soudě podle dochovaných vyobrazení měl mohutnou hranolovou věž s ochozem vložným krakorcí, z nichž dva byly po zboření hradu zřejmě použity jako patníky u nároží domu čp. 10 v Jičíně.

